

Литература: 1 Jensen C., et. al. "SDDM: A prototype of a distributed architecture for database security" Proceedings of Conference on Data Engineering, 1989. 2. Zhao Jia, Liu Ji-qiang, Chen Jing. A Multi-Level Security model Based on Trusted Computing / I International Symposium on Data, Privacy and E-Commerce / 2007 IEEE (DOI 10.1109/ISDPE.2007.71). 3. "Formal Models For Computer Security", Carl E. Landwehr, Code 7593, Naval Research Laboratory, Washington D C. 20375, Received November 1980, final revision accepted April 1981.

УДК 004.77:340: 347.121.1:347.121.2:341.1/8+341.215.4

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ Й ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Олександр Радкевич

Національна академія внутрішніх справ

Анотація: Висвітлено вітчизняне законодавство в сфері охорони й захисту персональної інформації. Приділено увагу міжнародному досвіду з урегулювання відносин при користуванні мережею Інтернет. Схарактеризовано основні аспекти, пов'язані з особливістю регулювання відносин у віртуальному просторі мережі Інтернет.

Summary: The article covers the national legislation in the Protection and defense personal information. Attention is paid to the international experience of regulating relations using the Internet. Author determined the main aspects relating to a regulation of relations in the cyberspace of the Internet.

Ключові слова: Законодавство, міжнародний досвід, мережа Інтернет, персональна інформація.

Одним із негативних наслідків впровадження інформаційно–телекомунікаційних технологій у різних сферах суспільного життя стало порушення немайнових прав особи, що проявляється в незаконному зборі, використанні й поширенні інформації персонального характеру, у тому числі в мережі Інтернет. Ця проблема набула особливої актуальності у зв'язку з тим, що більшості громадян властивий правовий нігілізм, який виявляється у відсутності знань особистих прав і обов'язків у цій сфері. Водночас недостатньо розроблене законодавче забезпечення охорони й захисту персональної інформації в мережі Інтернет, тоді як такі правопорушення набувають широкого масштабу. Це пов'язано з тим, що дослідники присвячують увагу питанням захисту авторських прав у мережі Інтернет в загальному та мало уваги приділяють першоджерелу (першооснові) цих прав.

Наукові основи правового режиму охорони й захисту персональної інформації відображені в дослідженні українських учених: І. Арістової, О. Баранова, І. Бачило, В. Брижка, О. Задорожного, Е. Захарова, В. Наумова, А. Пазюка, А. Марущака, Р. Романова, В. Цимбалюка, М. Швеця та ін. Однак у дослідженнях поки що не розкривалися теоретичні та практичні проблеми правозастосування законодавства в сфері охорони й захисту персональної інформації в мережі Інтернет як елемент системи управління інформаційною безпекою країни.

Метою даної статті є обґрунтування законодавчого забезпечення, що регулює відносини з охорони і захисту персональної інформації в мережі Інтернет.

Охорона й захист є передбачена нормами права діяльність як державних, так і громадських органів, спрямована на примусове відновлення порушених прав. Дещо інакше трактує ці поняття І. Котерлін, вважаючи, що охорона й захист інформації зводиться до системи правових, організаційних, інженерних і технічних заходів, спрямованих на збереження інформації та запобігання її несанкціонованому витоку. Таким чином, охорону й захист персональної інформації можна розглядати як сукупність методів, засобів і заходів забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства й держави в усіх сферах життєдіяльності. На думку вченої, суть захисту інформації полягає у виявленні, вилученні й нейтралізації негативних джерел, причин та умов впливу на збереженість інформації [1, с. 34 – 35].

У цьому контексті персональна інформація розглядається з різних точок зору: вона може бути переліком конкретної інформації про особу та об'єктом, за допомогою якого можна конкретно ідентифікувати особу. Відтак ідентифікація є переліком конкретної інформації, що асоціюється із суб'єктом – утримувачем інформації (її власником). Ідентифікація різних осіб здійснюється по-різному. Для суб'єкта, якому особа знайома, вона може відбутись, а для іншого – ні. Що ж до персональної інформації, завдяки якій можна ідентифікувати особу, її можна визначити таким чином, це: «ім'я, адреса, дата народження, місце роботи, посада, номер паспорта, номер ідентифікаційного коду, номер страховки» тощо.

Щодо необхідності охорони й захисту персональної інформації А. Пазюком було висловлено думку про те, що «неправомірне збирання, використання й поширення персональної інформації завдає шкоду

сформованому суспільством уявленню про індивіда, його соціальній «масці». Джерелом такого уявлення є інформація, яку індивід явно чи не явно демонструє суспільству» [2, с. 12].

Зауважимо, що висвітлення персональної інформації про особу не завжди в її інтересах. Так, персональна інформація, що стає відома суспільству, змінює її в очах оточення, особливо це актуально для публічних осіб та державних службовців. Такі особи за сферою своєї діяльності весь час перебувають під «пресом» суспільної думки і незначний поштовх в той чи інший бік може призвести до небажаних наслідків. Цілком логічно, що людина буде приховувати певну інформацію від суспільства, а саме посягання на цю інформацію можна розцінювати як порушення прав людини та сформованих засад суспільства.

Проблема охорони й захисту персональної інформації особливої актуальності та соціального визнання набула у зв'язку з широким впровадженням у повсякденне життя високих інформаційних технологій. За своєю природою вони можуть збирати, накопичувати та передавати величезні масиви інформації на значну відстань. З появою мережі Інтернет та її сервісів стало надзвичайно просто знаходити необхідну інформацію про конкретну людину та особливості її приватного життя. Сама мережа Інтернет слугує інформаційною базою як про навколишню природу, так і про людей. Відтак мережа Інтернет – це знаряддя для доступу до персональної інформації.

Мережа Інтернет виступає засобом, завдяки якому реалізується право на вільне збирання, зберігання, використання та поширення інформації. Розглядаючи законодавче забезпечення охорони й захисту персональної інформації в мережі Інтернет необхідно насамперед врахувати положення Основного Закону держави, що регламентує забезпечення охорони і захисту інформації.

Зазначимо, що права на недоторканість приватного життя регулюються ч. 1 ст. 32 Конституції України: «Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України» [3]. Окрім названої статті, виокремимо суміжні за значенням у даному питанні статті: ст. 30 (недоторканність житла), ст. 31 (таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції), ч. 2 ст. 34 (право на свободу інформації) тощо. З цього можна зробити висновок про наявність положень, які можна трактувати як такі, що забезпечують охорону й захист осіб у мережі Інтернет, але в ній відсутні положення, що чітко регулювали б відносини в мережі Інтернет та враховували б законодавство про захист персональної інформації.

Наступним законодавчим актом, що регулює діяльність в інформаційній сфері, є Закон України «Про інформацію» [4]. Науковий інтерес у цьому плані становить ст. 5, в якій викладено, що кожен має право на інформацію, яка передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення, зберігання й захист інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів. Реалізація права на інформацію не повинна порушувати громадські, політичні, економічні, соціальні, духовні, екологічні й інші права, свободи і законні інтереси інших громадян, права та інтереси юридичних осіб. Таким чином, законодавець водночас і надає права на інформацію, і обмежує їх. Принагідно, що в Законі України «Про інформацію» відсутні положення про відношення мережі Інтернет до одного з джерел інформації.

1 січня 2011 р. набув чинності Закон України «Про захист персональних даних» [5]. На нашу думку, цей закон у подальшому стане відправною точкою для охорони й захисту персональної інформації громадян України. Відповідно до цього закону була ратифікована «Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28.01.1981р. та Додатковий протокол до Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних щодо органів нагляду й транскордонних потоків даних від 08.11.2001 р.

Відповідно до Закону України «Про захист персональних даних» охорона і захист персональної інформації, яка перебуває в базах персональних даних, здійснюється доти, поки така інформація перебуває в базах персональних даних. А от просте згадування знеособленої персональної інформації про людину не підпадає під дію Закону. Таким чином, Закон призначений для впорядкування руху інформації у великих обсягах і захисту її від несанкціонованого використання. Звернемо увагу на те, що положення цього Закону регулюють передусім відносини, пов'язані із захистом персональних даних під час їх обробки. Діяльність закону не поширюється на створення баз персональних даних та її обробки фізичною особою (для непрофесійної діяльності, особистих чи побутових потреб). Цей аспект дає зрозуміти, що в час використання мережі Інтернет та збору відомостей про осіб фактично неможливо попасти під дію цього Закону. Отже, діяльність фізичних осіб щодо використання та оброблення персональної інформації у межах їх непрофесійних, особистих, побутових потреб не буде розглядатися як порушення норм даного Закону.

Обробкою персональної інформації, відповідно до ст. 2 Закону України «Про захист персональних даних», є будь-яка дія чи сукупність дій, здійснених повністю або частково в інформаційній (автоматизованій) системі та/або в картотеках персональних даних, які пов'язані зі збиранням, реєстрацією, накопиченням, зберіганням, адаптуванням, зміною, поновленням, використанням і поширенням (розповсюдженням, реалізацією, передачею), знеособленням, знищенням відомостей про фізичну особу [5].

Відносини, пов'язані з регулюванням обігу інформації, регулюються також іншими законодавчими актами. До них можна зарахувати Закон України «Про доступ до публічної інформації» (13.01.2011), «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» (16.11.1992), «Про телебачення і радіомовлення» (21.12.1993), «Про інформаційні агентства» (11.12.2003), «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» (23.09.1997), «Про науково-технічну інформацію» (25.06.1993), «Про захист від недобросовісної конкуренції» (07.06.1996), «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» (05.07.1994), «Про державну статистику» (17.09.1992), «Про бібліотеки і бібліотечну справу» (27.01.1995), «Про Національний архівний фонд та архівні установи» (24.12.1993), «Про державну таємницю» (21.01.1994), «Про Національну систему конфіденційного зв'язку» (10.01.2002), «Про банки і банківську діяльність» (07.12.2000), «Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України» (23.02.2006) тощо. Важливими документами законодавчого характеру є укази президента: «Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації» (05.05.2011), «Про першочергові заходи щодо забезпечення доступу до публічної інформації в допоміжних органах, створених Президентом України» (05.05.2011).

Окрім вітчизняних законодавчих актів варто наголосити на міжнародному досвіді охорони й захисту персональної інформації. Нині відносини, пов'язані з інформацією у мережі Інтернет, регулюються «Хартією глобального інформаційного суспільства», Конвенцією ООН «Про використання електронних повідомлень у міжнародних договорах», Декларацією «Про свободу обміну інформацією в Інтернеті», Європейською декларацією «Про права людини і верховенство права в інформаційному суспільстві», Будапештською Конвенцією «Про кіберзлочинність», Європейською Конвенцією «Про транскордонне телебачення», Декларацією «Принципів побудови інформаційного суспільства» тощо.

З названих документів найважливішою, з нашого погляду, є «Хартія глобального інформаційного суспільства», прийнята в Окінаві 22 липня 2000 р. Хартія містить положення про те, що всі люди повсюдно, без винятку, повинні мати можливість користуватися перевагами глобального інформаційного суспільства. Саме ж інформаційне суспільство ґрунтується на стимулюючих розвиток людини демократичних цінностях, таких як вільний обмін інформацією та знаннями, взаємна терпимість і повага до особливостей інших людей. Таким чином, Хартія покликана ліквідувати прогалани як у правовій, технологічній, інформаційній галузях знань. Ефективне партнерство учасників, включаючи спільне правове й політичне співробітництво, покликане стати ключовим елементом раціонального розвитку правового суспільства.

У контексті регулювання персональної інформації науковий інтерес становить досвід Японії. Важливим елементом охорони і захисту персональної інформації, що на даний час можна запозичити з досвіду Японії, є визнання електронної інформації, зокрема, такої, як: електронний «нік», Ір-адреса, електронна адреса, ідифікаційний номер на сайті та інші відомості, що перебувають в електронному вигляді, тобто захист і охорона такої інформації, завдяки якій можна ідентифікувати ту чи іншу особу. В Японії існують найрізноманітніші технології охорони й захисту приватної інформації: від високо технологічних паролів, що зберігають таємну інформацію під надійним захистом, до складних біометричних систем, які базуються на знятті відбитків пальців, або на відображенні райдужної оболонки ока.

Викладене дає підстави виділити такі особливості регулювання відносин у віртуальному просторі мережі Інтернет:

- 1) соціальне регулювання цього середовища є не суто правовим; воно використовує як нормативні, так і ненормативні регулятори;
- 2) оскільки в мережі Інтернет немає власників, то соціальне регулювання ґрунтується на принципах правового регулювання, саморегулювання та спільного регулювання;
- 3) діяльність учасників базується на нових, раніше невідомих для правової науки поняттях, – «Інтернет», «сайт», «провайдер», «доменні імена», «електронна торгівля» та інші, без використання яких наша країна не ввійде в глобальні міжнародні структури;
- 4) інформаційно-правова діяльність різних суб'єктів права в мережі Інтернет найчастіше має міжнародний характер і здійснюється на базі норм міжнародних договорів та національного законодавства;
- 5) у процесі правозастосування виявляються комп'ютерні та інші правопорушення, а винні караються на основі норм міжнародного та національного законодавства;
- 6) оцінка ефективності правового регулювання Інтернет-відносин здійснюється суб'єктами різних країн [6].

Отже можна помітити закономірність, яка полягає в тому, що країни, які з 80 – 90 років інтенсивно займалися захистом інтересів громадян в інформаційній сфері, нині мають неабияку перевагу над країнами, які тільки починають діяльність у цій сфері. Але дану ситуацію можна розглянути й щодо можливості запозичення передового міжнародного досвіду цих країн.

Нині в Україні постала необхідність захисту інтересів своїх громадян в інформаційній сфері, тому законодавчий апарат чекає велика законотворча робота в галузі опрацювання численних міжнародних актів і договорів, які стосуються регулювання власного сегмента всесвітнього віртуального простору (мережі Інтернет). Це зумовлює необхідність законодавчого забезпечення регулювання відносини у глобальній інформаційній мережі задля створення правової демократичної держави.

Література 1. Котерлін І. Тлумачення поняття захисту інформації як правової категорії / Ірина Котерлін// Юрид. Україна, 2009, – № 4, – С. 34 – 35 2. Пазюк А. В. Міжнародно-правовий захист права людини на приватність персоналізованої інформації: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. – К., 2004. – 205 с. 3. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року. – К.: Ін Юре, 1996. – 55 с. 4. Законодавство України [електронний ресурс] Закон України «Про інформацію» – Режим доступу до документа: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2657-12> 5. Законодавство України [електронний ресурс] Закон України «Про захист персональних даних». – Режим доступу до документа: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2297-17> 6. Право и Интернет. Теоретические проблемы / И. М. Рассолов. – 2е изд., доп. – М.: Норма, 2009. – 384 с.

УДК 534.873:88

О ПРОБЛЕМЕ РАСЧЕТА ДАЛЬНОСТИ ПРИЕМА АКУСТИЧЕСКОЙ ИНФОРМАЦИИ С ОТКРЫТЫХ ПЛОЩАДОК

Михаил Дивизинюк, Юлия Гончаренко, Дмитрий Гончаренко

Севастопольский национальный университет ядерной энергии и промышленности

Анотація: Розглянуті основні підходи до проблеми розрахунку дальності акустичних засобів, що забезпечують прийом акустичних сигналів з відкритих площадок.

Summary: We consider the main approaches to the problem of calculating the range of acoustic means to ensure reception of acoustic signals from the open areas.

Ключевые слова: Акустические средства, акустическая информация, дальность действия, стратифицированная атмосфера, открытая площадка.

I Введение

Решение вопросов защиты акустической информации, генерируемой человеческими голосами на открытых площадках (теннисных кортах, гольфовых полях, входах в здания, на балконах, мансардах, верандах и т. д.), решается методом классической обратной теоремы [1], когда получаемый результат является условием решения задачи, а её условие – целью. Применительно к защите речевой информации возникает проблема расчета дальности приема акустических сигналов определенной интенсивности в округленной полосе частот средствами приема заданной направленности в конкретных гидрометеорологических условиях [2]. Практическое решение таких задач связано с многочисленными трудностями [3], которыми оказываются изменение условий распространения и затухания звуковых волн в атмосфере, воздействие изменяющейся интенсивности регионального акустического фона и др. В результате расхождения аналитических расчетов с фактической дальностью регистрации акустической информации составляют разы, а в некоторых ситуациях и десятки раз [4].

Подобное расхождение результатов требует детального исследования рассматриваемого вопроса, который, безусловно, является актуальной научной и практической задачей.

II Постановка цели и задач научного исследования

Целью данной работы является рассмотрение основных подходов к проблеме расчета дальности действия акустических средств в приземных слоях атмосферы.

Для достижения поставленной цели необходимо решить следующие задачи. Во-первых, проанализировать условия решения задачи расчета энергетической дальности действия. Во-вторых, рассмотреть геометрическую дальность действия как результат действия фокусирующих свойств атмосферы. В-третьих, определить ожидаемую дальность действия как дальность достоверного обнаружения. В-четвертых, произвести систематизацию факторов, влияющих на дальность действия акустических средств.